विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ सेवा निर्देशिका, २०८१

(माननीय स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रीस्तरको मिति २०८१ मङ्सिर ९ गतेको निर्णयबाट स्वीकृत)

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाण्डौ
२०८१

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग सेवा निर्देशिका, २०८१

प्रस्तावनाः विद्यालय स्वास्थ्य माध्यमबाट स्वास्थ्य जीवनशैली, सन्तुलित तथा पोषिलो आहार, वातावरण तथा व्यक्तिगत सरसफाई, किशोर किशोरीको यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सुधार, किशोरीहरुको महिनावारी व्यवस्थित, मानसिक स्वास्थ्य प्रवर्धन एवम जटिल स्वास्थ्य समस्याको समयमा प्रेषण पद्धतीद्वारा विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग सेवा कार्यक्रमलाई व्यवस्थापन गरी विद्यार्थी, शिक्षक र अन्य कर्मचारीहरुको स्वास्थ्य प्रवर्धन गर्ने र स्वास्थ्य प्रवर्धानात्मक विद्यालय, स्वास्थ्य शिक्षा मैत्री वातावरण सृजना गर्न वाञछनिय भएकाले, जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को दफा ६४ बमोजिम स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले यो निर्देशिका, बनाएको छ ।

१.संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः (क) यस निर्देशिकाको नाम "विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग सेवा कार्यक्रम निर्देशिका, २०८१" रहेको छ।

(ख) यो निर्देशिका मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएको मिति देखि लागू हुनेछ।

२. परिभाषाः बिषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

(क) **"विद्यालय"** भन्नाले सार्वजनिक र संस्थागत (निजी) विद्यालयलाई सम्झनु पर्दछ।

(ख) **"सार्वजनिक विद्यालय"** भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तह अन्तर्गत संचालित वा प्रचलित कानून बमोजिमको सामुदायिक विद्यालय सम्झनु पर्दछ।

(ग) **"संस्थागत विद्यालय"** भन्नाले निजी लगानीमा स्थापना वा संचालन भएको वा प्रचलित कानून बमोजिमको संस्थागत विद्यालय सम्झनु पर्दछ।

(घ) **"विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम"** भन्नाले विद्यार्थी, शिक्षक र अन्य कर्मचारीहरुको स्वास्थ्य प्रवर्धन गर्ने र स्वास्थ्य प्रवर्द्धनात्मक विद्यालय तथा स्वास्थ्य शिक्षा मैत्री वातावरण सृजना गर्ने कार्यक्रम सम्झिनु पर्दछ।

(ङ) **"विद्यालय नर्स"** भन्नाले दफा ९ बमोजिम नियुक्ति गरिएको विद्यालय नर्स सम्झनु पर्छ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

(च) **"हेल्थ एम्बेसडर"** भन्नाले विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुर्याउने सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयको विद्यार्थीहरु मध्ये छनौट भएका विद्यार्थी बुझ्नु पर्दछ।

(छ) **"समन्वय समिति"** भन्नाले दफा २० बमोजिम गठन भएको स्थानीय विद्यालय स्वास्थ्य समन्वय समिति सम्झिनु पर्दछ।

(ज) **"विद्यालय स्वास्थ्य इकाई"** भन्नाले स्वास्थ्य सम्वन्धी कामकार्वाही गर्न स्थापित दफा २१ को उपदफा (क) बमोजिम गठन भएको विद्यालयको स्वास्थ्य इकाई सम्झनु पर्दछ।

(झ) **"स्थानिय स्वास्थ्य संस्था"** भन्नाले विद्यालय भएको वडामा रहेका सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई, शहरी स्वास्थ्य प्रवर्धन केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल वा त्यस्तै प्रकृतिको अन्य स्वास्थ्य संस्था सम्झिनु पर्छ।

(ञ) **"मन्त्रालय"**भन्नाले नेपाल सरकारको स्वास्थ्य सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्दछ

(ट) **"विभाग"** भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गतको स्वास्थ्य सेवा बिभाग सम्झनु पर्दछ ।

(ठ) **"महाशाखा"** भन्नाले विभाग अन्तर्गतको नर्सिङ्ग तथा सामाजिक सुरक्षा महाशाखा सम्झनु पर्दछ

(ढ) **"स्वास्थ्य प्रवर्धनात्क विद्यालय"** भन्नाले दफा ६ र अनुसूची ४ बमोजिमको मापदण्डहरु पुरा गरेको विद्यालयहरुलाई सम्झनु पर्दछ।

परिच्छेद २

विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमको उद्देश्य र संचालन

३. विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमका उद्देश्यहरुः विद्यालय स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमका उद्देश्यहरु देहाय बमोजिम हुनेछन्

(क) किशोर किशोरीको यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य प्रवर्धन गर्ने र महिनावारी स्वास्थ्य व्यवस्थापन गर्ने,

(ख) विद्यालय तहबाटै वालवालिकाहरुलाई स्वस्थ जीवनशैली अपनाउन प्रेरित गर्ने,

(ग) प्रत्येक सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरुलाई "स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालय" को रुपमा क्रमश प्रमाणिकरण गर्ने,

(घ) विद्यालय तहबाट आधारभुत स्वास्थ्य तथा पोषण सेवाको पहुँच पुर्याउने,

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

(ङ) स्वस्थ, सफा र स्वस्थ्य सिकाइ मैत्री वातावरण तयार गर्नु,

(च) व्यवहार परिवर्तनमा आधारित स्वास्थ्य शिक्षा प्रदान गर्ने,

(छ) स्वास्थ्यसंग सम्बन्धित विद्यालय कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्ने,

(ज) विद्यालय उमेरका वालवालिकाहरुको मानसिक स्वास्थ्य प्रवर्धन गर्ने,

(ञ) विद्यालय परिसरमा स्वास्थ्य सेवा, प्राथमिक उपचार र आपतकालिन स्वास्थ्य सेवाहरूको व्यवस्था गरी विद्यार्थीहरूको तत्काल स्वास्थ्य समस्याहरूको समाधान गर्ने,

(ट) समयमा नै स्वास्थ्य समस्याको पहिचान तथा रोकथाम गरी जटिलता देखिएमा समयमा नै सम्बन्धित अस्पताल प्रेषण गर्ने वातावरणको विकास गर्ने,

(ठ) स्वास्थ्यको कारण विद्यार्थीहरुको विद्यालय छोड्ने दर (Drop out rate) र अनुपस्थिति घटाउन सहयोग गर्ने,

(ड) प्रजनन स्वास्थ्य शिक्षाको माध्यमबाट प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार र सेवबारे ज्ञान प्रदान गर्ने,

(च) स्वस्थ जीवनशैलीका लागि योग, ध्यान, रैथाने असल खानपान,जलवायु अनुकूल, सुरक्षित खेलकुद र शारीरिक गतिविधिहरूको आयोजना गरेर विद्यार्थीहरूको शारीरिक र मानसिक स्वास्थ्यमा सुधार ल्याउने।

४.विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमको संचालन तथा व्यवस्थापनः विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमको संचालन तथा व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न प्रत्येक विद्यालयमा अनुसूची १ बमोजिम मूल्याङ्कन र छनौट गरी कम्तिमा १ जना विद्यालय नर्स राखु पर्नेछ ।

(ख) विद्यार्थीहरुको सँख्या १,००० भन्दा माथि भएको खण्डमा थप एक जना विद्यालय नर्स राख्न सकिनेछ।

(ग) कार्यक्रम संचालन गर्न सम्वन्धित स्थानिय तह र विद्यालय बीच अनुसूची २ बमोजिम सम्झौता गरी कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्नेछ ।

डा. रोशन पोखरेल
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

(घ) यस कार्यक्रम संचालन गर्न आवश्यक अनुसूची ३ बमोजिमको औषधीजन्य सामाग्रीको खरिद स्थानिय तहले गर्नुपर्नेछ र सो सामाग्री अपुग भएको अवस्थामा स्थानिय तहले नै ब्यबस्था गर्नुपर्नेछ।

(ङ) यस कार्यक्रम संचालन गर्न स्थानिय तहको स्वास्थ्य महाशाखा/शाखा/इकाईमा कार्यरत नर्सिङ्ग कर्मचारीलाई संयोजक (फोकल पर्सन) को जिम्मेवारी तोक्नु पर्नेछ।

५. संस्थागत विद्यालयमा कार्यक्रम संचालनः

(१) संस्थागत विद्यालयको हकमा स्थानीय सरकार र जन/स्वास्थ्य/स्वास्थ्यसेवा कार्यालयसंगको समन्वयमा तोकिएको मापदण्ड अनुरुप विद्यालय नर्स नियुक्ति विद्यालय आफैले गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम व्यवस्था गरिएका नर्सका लागि आवश्यक तालिम, औषधी उपकरण विद्यालय स्वयंले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ। स्थानीय तह र जिल्ला जन/स्वास्थ्य कार्यालयको समन्वयमा उपलब्ध औषधी तथा औषधीजन्य सामाग्रीहरु प्राप्त गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम विद्यालय नर्सको व्यवस्था र औषधी तथा औषधीजन्य सामान आपूर्ति गरेको आधारमा विद्यालयहरुले विद्यार्थीहरुबाट अतिरिक्त शुल्क लिन पाईने छैन।

परिच्छेद ३

स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालयको मापदण्ड, प्रमाणिकरण समिति र प्रकृया

६. स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालयको मापदण्ड सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालय प्रमाणित गर्न अनुसूचि (४) बमोजिमका मापदण्ड तथा सुचकहरु पुरा भएको हुनुपर्नेछ ।

(२) विद्यालयलाई स्वास्थ्य प्रवर्धानात्मक विद्यालयको रुपमा विकास गर्न राष्ट्रिय नीति बमोजिम बजेट सुनिश्चित भएको हुनुपर्नेछ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

(३) विद्यालयले स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालय बनाउने नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरु निर्माण गरेको साथै विद्यालयका कर्मचारी, अभिभावक र सरोकारवाला निकायहरुलाई उक्त योजना र कार्यक्रममा बनाउनु पर्नेछ ।

(४) विद्यालय व्यवस्थापन समिति, प्रधानाध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थी तथा अन्य कर्मचारीहरुले स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालय बनाउन नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्नुपर्नेछ ।

(५) विद्यालय परिसर भित्र शिक्षक, विद्यार्थी र अन्य कर्मचारी, विद्यालय र अभिभावकहरु बीच निरन्तर संवाद, छलफल र साथै विद्यालय बाहिर समुदाय/स्थानीय तहसँग विद्यालयको योजना र कार्यक्रमहरुमा सहभागीता र समन्वय गराउनु पर्नेछ।

(६) विद्यालयको पाठ्यक्रममा विद्यार्थीहरुको स्वास्थ्य प्रवर्धन गर्ने शारीरिक, सामाजिक, भावनात्मक र मनोसामाजिक विषयवस्तुहरु समावेश गर्नु पर्नेछ।

(७) विद्यालयमा हरेक विद्यार्थीहरुका लागि समान सम्मान, सहभागीता अवसर, समावेशीकरण र सामाजिक भावनात्मक वातावरण सृजना गर्नु पर्नेछ।

(८) राष्ट्रिय नीति अनुसार विद्यालयका शिक्षक, कर्मचारी र विद्यार्थीहरुका लागी सुरक्षित र मैत्री वातावरण निर्माण हुनुपर्नेछ।

(९) राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा नीति अनुसार विद्यालयमा स्वास्थ्य कार्यक्रम संचालन भएको र स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा सहजता भएको हुनुपर्नेछ।

७. प्रमाणिकरण समितिः(क) स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालय प्रमाणिकरण गर्न सम्बन्धित जिल्लाको स्वास्थ्य कार्यालयको नेतृत्वमा देहाय बमोजिमको समिति रहनेछः

क) कार्यालय प्रमुख, जन/स्वास्थ्य कार्यालय	संयोजक
ख) प्रतिनिधि, शिक्षा, विकास र समन्वय इकाई	सदस्य
ग) प्रतिनिधि, जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	सदस्य सचिव

<u>समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः</u>

(१) स्थानीय तहबाट प्राप्त सिफारिसको आधारमा स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालयको मापदण्ड अनुसार समितिले स्थलगत अनुगमन गर्न सक्नेछ ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

(२) अनुसुची ४ बमोजिम अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी हरेक मापदण्डमा ६० प्रतिशत अंक प्राप्त गरेमा उक्त विद्यालयलाई स्वास्थ्य प्रर्वधनात्मक विद्यालय प्रमाणिकरण गरी उक्त विद्यालयलाई प्रमाण पत्र उपलब्ध गर्नु पर्नेछ।

(३)प्रत्येक तीन वर्षमा पुनः स्थलतगत अनुगन गरी प्रमाण पत्र नविकरण गर्नु पर्नेछ।

८. प्रमाणिकरणका लागि आवेदन दिने प्रक्रियाः

क) विद्यालयले स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालयको मापदण्ड अनुसार स्वमूल्याङ्कन गरी स्थानीय तहमा प्रमाणिकरण गरी पाँउ भनी निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ। उक्त निवेदन र स्वमूल्याङ्कनको आधारमा वा स्थानीय तहले अनुगमन गरी प्रमाणिकरणका लागि सम्बन्धित जिल्लाको स्वास्थ्य कार्यलयलाई सिफारिस पत्र प्रदान गर्न सक्नेछ।

ख) खण्ड (क) अनुसार प्राप्त सिफारिसको आधारमा दफा ७ बमोजिम प्रमाणिकरण समितिले स्थलगत अनुगमन गरी प्रतिवेदन तथा सम्बन्धित दस्तावेजको आधारमा सम्बन्धित विद्यालयलाई स्वस्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालय प्रमाणिकरण गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद ४

विद्यालय नर्स सम्वन्धी व्यवस्था

९. विद्यालय नर्सको छनौटः विद्यालय नर्सको छनौट सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिमको हुनेछ।

(क) स्थायी दरवन्दी सृजना नभएसम्म स्थानीय तहले करार सेवामा विद्यालय नर्स भर्ना गर्न सक्नेछ । भर्ना गर्नको लागि अनुसूची ५ बमोजिमको ढाँचामा कम्तिमा पन्ध्र दिनको म्याद राखी स्थानीय तहले बिज्ञापन प्रकाशन गर्नुपर्नेछ ।

(ख) उम्मेदवारले अनुसूची ६ बमोजिमको दरखास्त फारमको नमुना भरी सम्वन्धित स्थानीय तहमा तोकिएको म्याद भित्र निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

(ग) निवेदन दस्तुर सम्वन्धित स्थानिय तहले तोक्न सक्नेछ ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

(घ)उपदफा (ख) बमोजिम पर्न आएका निवेदनहरु उपर स्थानीय तहमा रहेको पदपूर्ति समितिले अनुसूची १ बमोजिम मुल्यांकन गरी छनौट गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) सम्वन्धित स्थानीय सरकारको पदपूर्ति समितिले सवैभन्दा बढी अंक प्राप्त गर्ने उम्मेदवारको नामको सुची र तोकिएको विद्यालयको नाम समेत प्रकाशन गर्नुपर्नेछ ।

१०. करार गर्ने र करार अन्त्य गर्नेः करार गर्ने र करार अन्त्य गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) सिफारिस गरेको मुख्य उम्मेदवारलाई ७ दिनको म्याद दिई सम्वन्धित स्थानीय तहले करारनामा गर्न सूचना प्रकाशन गर्नुपर्नेछ ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिम अवधि भित्र करार सम्झौता गर्न आउने मनोनित उम्मेदवारसंग अनुसूची ७ बमोजिमको ढाँचामा नियुक्ति पत्र दिनुपर्नेछ ।उक्त अवधि भित्र सम्पर्क राख्न नआएमा क्रमशः बैकल्पिक उम्मेदवारलाई सूचना दिई करारमा नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

(घ) एक आर्थिक बर्षको निम्ति करारमा लिएको विद्यालय नर्सलाई अर्को वर्ष निरन्तरताको लागि विदयालय समन्वय समितिले गरेको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा सन्तोषजनक देखिएमा नविकरण गर्न सकिनेछ। विद्यालय नर्सको कार्य सन्तोषजनक नदेखिएमा सफाईको मौका दिई निजले पेश गरेको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक नभएमा जुनसुकै समयमा पनि सम्बन्धित स्थानीय तहले निज सँगको करारनामा अन्त्य गर्न सक्ने छ।

(ङ) विद्यालय नर्सले करार निरन्तरता गर्न नचाहेमा कम्तिमा एक महिना अगाडी विद्यालयमा लिखित रुपमा जानकारी गराउन पर्नेछ । यसरी जानकारी नगराई करार अन्त्य गरी काम छाडेमा त्यस्तो ब्यक्तिलाई पुनः करारमा काम गर्ने अवसर दिइने छैन।

(च) अन्य कुराहरुको हकमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ।

११. विद्यालय नर्सको काम, पारिश्रमिक र क्षमता अभिबृद्धिः

(क) विद्यालय नर्सको काम, कर्तब्य र अधिकार अनुसूची ८ बमोजिम हुनेछ ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

(ख) यस निर्देशिका बमोजिम करार सम्झौता गरीएका विद्यालय नर्सको मासिक पारिश्रमिक स्वास्थ्य सेवाको सहायक पाँचौ तहको शुरुको स्केल बमेजिम हुनेछ ।

(ग) विद्यालय नर्सले महिना भरि गरेका कामको प्रतिवेदन र रुजु हाजिर प्रमाणित गरी विद्यालयले सम्वन्धित स्थानिय तहलाई पठाए पछी स्थानीय तहले विद्यालय नर्सको बैंक खातामा तलव बराबरको रकम पठाउनु पर्नेछ ।

(घ)खण्ड (ख) बमोजिम नियुक्त गरीएका विद्यालय नर्सको अभिमुखिकरण तालिम महाशाखासंगको समन्वयमा स्थानीय तहले संचालन गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) विद्यालय नर्सको कार्यक्षेत्रसंग सम्वन्धित क्षमता बिकाससंग सम्वन्धित तालिममा प्रदेश र स्थानीय तहले विद्यालय नर्सलाई सहभागी गराउनु पर्नेछ ।

(च) विद्यालय नर्सको प्रसुति विदा सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन अधिकार ऐन, २०७५ बमोजिम हुनेछ । आ-आफ्नो धर्म संस्कार अनुसार किरिया विदा साथै एक वर्षमा भैपरी र पर्व विदा जम्मा वाह्र दिन पाउनेछ। भैपरी र पर्व बिदा सम्बन्धित विद्यालयको प्र.अ. ले स्वीकृत गर्ने र अन्य विदाको हकमा सम्बन्धित स्थानीय तहले स्वीकृत गर्न सक्नेछ।

(छ) विद्यालयमा लामो बिदा (हिउदे/बर्षे/जाडो/गर्मी) भएको समयमा स्थानीय तहले विद्यालय नर्सलाई आफु मातहतको स्वास्थ्य संस्थामा खटाउन वा परिचालन गर्न सक्नेछ ।संस्थागत विदयालयको हकमा भने करार सम्झौता बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद ५

हेल्थ एम्बेस्डरको छनौट, जिम्मेवारी र क्षमता अभिवृद्धि

१२. हेल्थ एमबेसडरको छनौट

(क) प्रत्येक विद्यालयमा एक जना हेल्थ एम्बेसडरको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ। नियमित पठन पाठनमा असर नपर्ने गरी कक्षा ७ वा ८ मा अध्ययनरत एक जना छात्र र एक जना छात्रा सम्बन्धित विद्यालयको हेल्थ एम्बेस्डर तोक्नु पर्नेछ। विद्यार्थी संख्या ५०० सम्ममा दुई जना र सो भन्दा माथि भएमा सोही अनुपातमा हेल्थ एम्बेसडर थप गर्न सकिनेछ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

१३. हेल्थ एमबेसडरको जिम्मेवारी

(क) विद्यालय नर्सको सहकार्य र समन्वयमा बृहत यौनिकता शिक्षा, पोषण, खोप, किशोर किशोरीको प्रजनन स्वास्थ्य तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी IEC/BCC सामाग्रीहरुबारे हेल्थ एम्बेसडरले विद्यार्थीहरुलाई सूचना प्रवाह गर्नुपर्नेछ।

(ख) विद्यालय प्रार्थनाको समयमा आवश्यक्ता अनुसार एक मिनेट स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी दिनु पर्नेछ।

(ग) स्वास्थ्यका विभिन्न विषयहरु र विपद्/प्रकोप सम्बन्धि नाटक, प्रदर्शनी र हाजिरी जवाफ जस्ता सचेतना कार्यक्रम विद्यालय नर्ससँग समन्वय गरी संचालन गर्न सहयोग गर्नुपर्नेछ।

(घ)विद्यालय पोषण कार्यक्रममा प्रत्यक्ष सहभागी भई कार्यक्रमको योजना बनाउने, संचालन र व्यवस्थापन गर्न सहयोग गर्नु पर्नेछ।

(ङ) विद्यालयमा आवश्यक्ता अनुसार हेल्थ क्याम्प आयोजना गर्न सहयोग गर्नुपर्नेछ।

(च) समन्वयात्मक भूमिकाः हेल्थ एम्बेसडरले स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यहरु गर्नका लागी अनिवार्य रुपमा विद्यालय नर्ससँग समन्वय गर्नु पर्नेछ साथै अन्य विद्यार्थीहरु, बाल क्लब, साथी शिक्षक, शिक्षकरु र विद्यालय व्यवस्थापन समितिसँग पनि आवश्यक्ता अनुसार समन्वय गर्नुपर्नेछ।

(छ) हेल्थ एम्बेस्डरले आफूलाई रोल मोडेलको रुपमा स्थापना गर्नुपर्नेछ र हरेक कक्षाको एक जना विद्यार्थीलाई पनि साथी शिक्षाद्वारा स्वास्थ्य प्रवर्धन सम्बन्धि मेन्टरिङ्ग गरी थप हेल्थ एम्बेसडरहरु विकास गर्दै लैजानु पर्नेछ।

१४. हेल्थ एम्बेसडरको क्षमता अभिवृद्धिः

विद्यार्थीहरुका लागी आवश्यक स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचना एवम् जानकारीहरु विद्यालय नर्सले हेल्थ एम्बेसडरलाई अभिमुखिकरण गर्नुपर्नेछ। आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम, गोष्ठी र अभिमुखिकरणमा स्थानीय तहसँग समन्वय गरी हेल्थ एम्बेसडरलाई समेत सहभागी गराउनुपर्नेछ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

परिच्छेद ६

अभिलेखिकरण, अनुगमन र मुल्यांकन

१५.अभिलेखिकरणः यस कार्यक्रमको अभिलेखिकरण, अनुगमन र मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) विद्यालय नर्सले अनुसूची ९ बमोजिम सम्पूर्ण बिद्यार्थीहरुको ब्यक्तिगत विवरण, पोषण र स्वास्थ्य अवस्थाको विवरण अद्यावधिक गराई राख्नुपर्नेछ ।

(ख) प्रत्येक महिनाको ७ गते भित्र अनुसूची १० बमोजिमको ढाँचामा मासिक प्रतिवेदन तयार गरी विद्यालय नर्सले सम्वन्धित विद्यालय र स्थानीय तहलाई बुझाउनुपर्नेछ।

(ग) दफा (९) बमोजिम व्यवस्था गरीएका नर्सले समेत दफा (१५) को खण्ड (क) बमोजिम अभिलेख अध्यावद्धिक गराई राख्नुपर्नेछ र उपदफा (ख) बमोजिम प्रतिवेदन तयार गरी स्थानीय तहलाई बुझाउने पर्नेछ।

(घ) विद्यालय नर्सबाट प्राप्त प्रतिवेदन र विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग कार्यक्रमसंग सम्वन्धित बिवरण स्थानीय तहले विभागलाई पठाउन पर्नेछ। स्थानीय तहले उक्त प्रतिवेदन Integrated Health Information management systems (HIMS)/Integrated Educational management Information system(IEMIS) मा बुझाउनुपर्नेछ ।

१६. सम्पादित कामहरुको अनुगमन र मुल्यांङ्कन विद्यालय स्वास्थ्य समन्वय समितिको रहनेछ ।

१७. आवश्यकता अनुसार महाशाखा र निर्देशक समितिले विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग सेवा कार्यक्रमको अनुगमन र सुपरिवेक्षण गर्नसक्नेछ ।

१८. कार्यक्रम शुरु भएको ६ महिनामा समिक्षा र एकबर्ष पछि मुल्यांकन गर्नुपर्नेछ ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

परिच्छेद -७

समितिहरु

१९. निर्देशक समितिको गठन (क) विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमको कार्यान्वयनको लागि नीतिगत ब्यवस्था, सल्लाह एवम् सुझाव अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न र आवश्यक निर्देशन प्रदान गर्न देहाय बमोजिमको निर्देशक समितिको गठन हुनेछ ।

(१) महानिर्देशक, स्वास्थ्य सेवा विभाग -अध्यक्ष

(२) निर्देशक, नर्सिङ्ग तथा सामाजिक सुरक्षा महाशाखा -सदस्य

(३) महाशाखा प्रमुख, स्वास्थ्य प्रवध्दन हेर्ने, आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा विभाग - सदस्य

(४) प्रतिनिधि (उपसचिवस्तर), नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा -सदस्य

(५) प्रतिनिधि(उपसचिवस्तर), राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा,सूचना तथा संचार केन्द्र -सदस्य

(६) प्रमुख, लेखा नियन्त्रक, स्वास्थ्य सेवा बिभाग -सदस्य

(७) प्रतिनिधि (उपसचिवस्तर),विद्यालय हेर्ने शाखा, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय - सदस्य

(८)कानून अधिकृत, स्वास्थ्य सेवा विभाग -सदस्य

(९) प्रतिनिधि, अभिभावक महासंघ -सदस्य

(१०) संस्थागत विद्यालयहरुको प्रतिनिधित्व गर्ने राष्ट्रिय स्तरको संस्थाका प्रमुख वा प्रतिनिधिहरु मध्ये अध्यक्षबाट मनोनित एक जना -सदस्य

(११) शाखा प्रमुख, नर्सिङ्ग **क्ष**मता बिकास शाखा -सदस्य सचिव

माथि तोकिएको सदस्यहरु मध्ये अध्यक्ष र सदस्य सचिव सहित ६ जनाको उपस्थितिमा बैठक बस्न सक्नेछ ।बैठकमा उपस्थित सदस्यहरुको सर्वसम्मत सहमती वा बहुमत सदस्यको सहमतिमा निर्णय गरिनेछ ।

(ख) निर्देशक समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

(१) विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमको कार्यान्वयनको लागि नीतिगत ब्यवस्था, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न र आवश्यक निर्देशन प्रदान गर्ने ।

(२) विद्यालय स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने साथै आवश्यकता अनुसार मापदण्ड, निर्देशिका, कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यन्वयन गराउने ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

(३) कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि राय परामर्श प्रदान गर्ने तथा कार्यक्रम संचालनमा कुनै द्वविधा आएमा सहजीकरण र समाधानका उपायहरु खोज्ने।

(४) प्रत्येक प्रदेश सरकारले विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम संचालन गर्न चाहेमा आफ्नो वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरी स्थानीय तहसँग समन्वयमा संचालन गर्न सक्नेछ।

२०. विद्यालय स्वास्थ्य समन्वय समितिको गठनः (क) विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक स्थानीय तहमा देहाय बमोजिमको विद्यालय स्वास्थ्य समन्वय समिति रहेनेछ।

(१) उप प्रमुख, स्थानिय तह -संयोजक
(२) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत -सदस्य
(३) प्रमुख, शिक्षा शाखा, सम्बिन्धत स्थानिय तह -सदस्य
(४) संयोजकले तोकेको स्थानीय तहका प्रधानाध्यापक मध्ये १ जना -सदस्य
(५) संयोजकले तोकेको स्थानीय तहका विद्यालय नर्सहरु मध्येबाट १ जना -सदस्य
(६) सम्बन्धित वडाको अध्यक्ष र महिला सदस्य (२ जना) -सदस्य
(७) संयोजकले तोकेको विद्यालय व्यवस्थापन समिति मध्येबाट १ जना - सदस्य
(८) प्रमुख,स्वास्थ्य शाखा (सम्बिन्धत स्थानिय तह) -सदस्य सचिव

(ख) विद्यालय स्वास्थ्य समन्वय समितिको काम, कर्तव्यः

(१) विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक सुधारका लागि स्थानीय तहसँग समन्वय गरी आवश्यक सुझाव प्रदान गर्ने।
(२) विद्यालय स्वास्थ्य सेवा सञ्चालनको लागि आवश्यक सामाग्री, औषधी, तालिम लगायतको विषयमा विद्यालय र स्थानीय तह विच समन्वय र सहजिकरण गर्ने।
(३) विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङग सेवा कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा आएका विवादलाई समाधान र सहजिकरण गर्ने।
(४) स्थानीय तहमा यस निर्देशका अनुरुप विद्यालय स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन भए नभएको नियमित अनुगमन गर्ने।
(५) विद्यालय नर्सलाई काम गर्न अनुकुल वातावरणको सृजना गर्ने।
(६) आवश्यकअनुसार औषधि, उपकरण र औषधिजन्य सामानहरुको सुनिश्चितत गर्ने।
(७) विद्यालयमा सुर्तिजन्य पदार्थ, मदिराजन्य पदार्थ, अल्ट्राप्रोसेसड खाना, अत्याधिक चिनीयुक्त पेय पदार्थको प्रयोगमा नियन्त्रण, स्वच्छ खानेपानी, छात्रामैत्री शौचालय लगायतका स्वास्थ्य

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

मैत्री पुर्वाधार भए नभएको सन्दर्भमा आएका सुझावलाई कार्यान्वयन गर्ने र वालवालिका मैत्री विद्यालय वातावरण निर्माण गर्ने।

२१. विद्यालय स्वास्थ्य इकाईः (क) विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम संचालन गर्नका लागी देहाय बमोजिमको विद्यालय स्वास्थ्य इकाई रहनेछः

(१) सम्बन्धित विद्यालयको प्रधानाध्यापक -संयोजक

(२) महिला शिक्षक एक जना (प्र.अ) ले तोकेको -सदस्य

(३) हेल्थ एम्बेसडर -सदस्य

(४) सम्बन्धित विद्यालयमा स्वास्थ्य शिक्षा अध्यापन गराउने प्र अ.ले तोकेको एक जना -सदस्य

(५)प्रतिनिधि, अभिभावक संघ -सदस्य

(६) विद्यालय नर्स एक जना -सदस्य सचिव

(ख) काम, कर्तव्य र अधिकारः विद्यालय स्वास्थ्य इकाईबाट देहाय बमोजिमको कार्यहरु हुनेछन्

(१) विद्यालयमा संचलान गर्नु पर्ने स्वास्थ्य कार्यक्रमहरुको योजना तर्जुमा गर्ने।

(२) विद्यालयमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने आवश्यक पर्ने उपकरण लगायत औषधिको व्यवस्था गर्न विद्यालय व्यवस्थापन समिति समक्ष पेश गर्ने।

(३) विद्यार्थिहरुको विभिन्न समूहमा स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु गर्न सहजिकरण गर्ने।

(४) विद्यालयको योजना कार्यक्रम र क्यालेण्डर बनाउदा विद्यालय स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धि कार्यक्रम भए नभएको विषयमा सुनिश्चितता गर्ने।

(५) आश्यकता अनुसार बैठक बसी स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अन्य कार्यहरु गर्ने।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, का

परिच्छेद ८

विविध

२२. विद्यालय स्वास्थ्य इकाईको भौतिक पुर्वाधार, उपकरण र औषधिजन्य सामानहरू अनुसुची ३ बमोजिम हुनेछ ।

२३. प्रदेश र स्थानीय तहले यस निर्देशिकालाई नमुनाको रुपमा प्रयोग गर्न सक्नेछन तथा मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार अनुसूचीहरु शंसोधन गर्न सक्नेछ।

२४. खारेजी र बचाउः (१) विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग सेवा कार्यक्रम निर्देशिका, २०७६ खारेज गरिएकोछ ।

(२) विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग सेवा कार्यक्रम निर्देशिका, २०७६ अन्तर्गत भए गरेका काम कारवाहीहरु यसै निर्देशिका बमोजिम भए गरेको मानिने छ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची १

(दफा ४ को खण्ड (क) संग सम्वन्धित)

विद्यालय नर्सको छनौट प्रक्रिया

१. विद्यालय नर्सको योग्यता

क) नेपाली नागरीक भएको हुनुपर्ने,
ख) न्यूनतम शैक्षिक योग्यताः नेपाल सरकारवाट मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट नर्सिङ्ग विषयमा प्रवीणता प्रमाणपत्र तह उत्तिर्ण गरेको,
(ग) ४५ वर्ष ननाघेको,
(घ) नेपाल नर्सिङ्ग परिषदमा दर्ता भएको स्टाफ नर्स,
(ङ) अन्य प्रचलित कानुनद्धारा अयोग्य नभएको,
(च) सम्वन्धित स्थानीय तहमा उम्मेदवारलाई प्राथमिकता दिइने छ ।

२.विद्यालय नर्सको छनौट प्रक्रिया

(क) विद्यालय नर्सको छनौट प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क्र.सं.	छनौट प्रक्रियाहरु	पूर्णाङ्क
१	लिखित परीक्षा	५०
२	शैक्षिक योग्यता	१५
	विशिष्ट श्रेणी (१५)	
	प्रथम श्रेणी (१०)	
	दोश्रो श्रेणी र तृतीया श्रेणी (५)	
३	वसोवासको आधारमा	५
	सम्वन्धित स्थानीय तहको वासिन्दा भएमा (५)	
	सम्वन्धित जिल्लाको वासिन्दा भएमा (३)	

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय रामशाहपथ, काठमाडौं

	सम्वन्धित प्रदेशको वासिन्दा भएमा (२)	
४	अन्तर्वाता	३०
	जम्मा	१००

(१)लिखित परिक्षा बस्तुगत प्रश्नमा आधारित ५० पूर्णमङ्कको हुनेछ । परीक्षाको पाठयक्रम लोक सेवा आयोगको स्टाफनर्स पदको लागि तयार गरेको पाठ्यक्रम नै विद्यालय नर्सको छनौट प्रयोजनको लागि पाठ्यक्रम हुनेछ । लिखित परिक्षाको उत्तिर्णङ्क ४० प्रतिशत हुनेछ । लिखित परिक्षामा उत्तिर्ण हुने उम्मेदारलाई मात्र बाँकी छनौट प्रक्रियामा संलग्न गराइनेछ ।

(२) शैक्षिक योग्यता, बसोवास र अन्रर्वाताको आधारमा माथि तालिकामा उल्लेख गरीए बमोजिमको अनुपातमा अंक प्रदान गरीनेछ ।

(३) अन्तरवार्ताको अंक प्रदान गर्दा न्यूनतम बाह्र र अधिकतम एक्काईसको सीमाभित्र रही प्रदान गर्नुपर्नेछ । सो भन्दा बढी वा घटी अंक प्रदान गरेको खण्डमा औचित्य पृष्टि हुने कारण उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची २

(दफा ४ को खण्ड (ग) संग सम्वन्धित)

स्थानिय तह र विद्यालय वीचको सम्झौताको ढाँचा

लिखितम................... जिल्ला.......................... महानगरपालिका/उपमहानगरपालिका/ नगरपालिका गाउँपालिका (विद्यालय नर्स राख्ने स्थानीय तह) यसपछि प्रथम पक्ष भनिएको र........................ विद्यालय.................(यसपछि दोश्रो पक्ष भनिएको) वीच भएको यस सम्झौता पत्र अनुसार देहायका शर्तको अधिनमा रही सेवा उपलब्ध गराउन दुवै पक्षको अधिकार प्राप्त अधिकारीको संयुक्त दस्तखत गरी सम्झौता गरी दुवै पक्षले एक एक प्रति दियौ लियौ ।

सम्झौताका शर्तहरु

१. विद्यालय नर्सको नियुक्ति गर्ने, तलब भत्ता, वृत्ति विकास तथा सेवा सुविधा सम्वन्धी व्यवस्था सरकारी विद्यालय हकमा स्थानीय तहले गर्ने र निजी विद्यालयको हकमा यो जिम्मेवारी दोश्रो पक्षको हुनेछ र सोको नियमन प्रथम पक्षले गर्नेछ ।

२. विद्यालय स्वास्थ्य एकाइका लागि आवश्यक पूर्वाधार दोश्रो पक्षले मिलाउनुपर्नेछ ।

३. स्वच्छ खानेपानी, किशोर किशोरीमैत्री शौचालय, फोहोरमैला व्यवस्थापन दोश्रो पक्षले तथा अनुसूचि १० बमोजिम अन्य आवश्यक सामाग्री तथा उपकरणको व्यवस्थापन प्रथम पक्षले गर्नुपर्ने छ।

५. दोस्रो पक्षले समय समयमा विद्यार्थीहरुको स्वास्थ्यको प्रगति विवरण प्रथम पक्षलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

६.विद्यालय नर्सले सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन अधिकार ऐन, २०७५ बमोजिमको प्रसूति विदा, आ आफ्नो धर्म संस्कार अनुसार किरिया विदाका साथै एक वर्षमा भैपरी र पर्व विदा गरी १२ दिन पाउनेछ ।

७. सम्वन्धित विद्यालय नर्स विद्यालयको प्रधानाध्यापकको प्रत्यक्ष निर्देशनमा रही काम गर्नुपर्नेछ । साथै स्थानीय तहका स्वास्थ्य शाखा प्रमुखको समन्वयमा रही कामकाज गर्नुपर्नेछ ।

८. दुवै पक्षको समक्षदारीमा शर्तहरु फेरवदल गर्न सकिनेछ ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या ...
रामशाहपथ, काठमा...

प्रथम पक्ष

स्थानीय स्थानीय तहको तर्फबाट

प्रमुख प्रशासनीय अधिकृत

नामः

सहीः

कार्यालयः

छापः

साक्षीः

प्रथम पक्षका तर्फबाट

१.

२.

३.

दोश्रो पक्ष

विद्यालयको तर्फबाट

प्रधानाध्यापक

नामः

सहिः

विद्यालयको नामः

छापः

दोश्रो पक्षका तर्फबाट

१.

२.

३.

इति सम्वत्................ साल......................महिना............. गते.............. रोज शुभम्

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल स...
स्वास्थ्य तथा जनस...
रामशाहपथ, ...

अनुसूची ३
(दफा २२ संग सम्वन्धित)
विद्यालय स्वास्थ्य इकाईको भौतिकक पूर्वाधार, उपकरण र औषधीजन्य सामानहरु

कार्यकक्ष व्यवस्थापन

- कुर्सी -३, टेवल -२, ल्यापटप (इन्टरनेट सुविधा सहित) -१, दराज-२, बेन्च-१
- सुचनापाटी १ स्वास्थ्य शिक्षा सामाग्री र प्रदर्शन वोर्ड
- कपडा राख्ने र्‍याक र हाजिर १ आवश्यकता अनुसार अन्य कपडा आदी
- हात धुने सुविधा
- स्टेशनरी आवश्यकता अनुसर, लगबुक, रजिष्टर
- पर्दा तथा अन्य सामाग्री आवश्यकता अनुसार विद्यालयले थपघट गर्न सक्नेछन् ।

क्लिनिक Setup:

Equipment	Required Quantities	Remarks
Examination bed with mattress blankets and pillow	1	
Sick Room with bed with mattress blankets and pillow	1	
Foot step	1	
Weight machine	1	
Height machine	1	
Torch Light	1	

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

Measuring Tape (MUAC)	1	
Knee hammer	1	
Shellen chart	1	
Tunning fork	1	
First Aid Kit with basic medicine, First Aids Chart	1/1	
Sanitary pads (Dignified menstrual hygiene set)	As needed	

नोटः माथि उल्लेखित उपकरणहरु नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसारको हुनुपर्ने छ ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची ४

दफा ६ को उपदफा (क) सँग सम्बन्धित

स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालयको सूचकहरु

क.स	मापदण्ड/सूचक	१ (छ)	० (छैन)
१	**राष्ट्रिय नीति तथा श्रोत सुनिश्चितता**		
१.१	राष्ट्रिय शिक्षा नीति, विद्यालय स्वास्थ्य सम्बन्धि नीति, रणनीति, निर्देशिका		
१.२	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको शिक्षा मन्त्रालय र स्वास्थ्य हेर्ने मंत्रालय बिच विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम संचलान सम्बन्धि समन्वय		
१.३	विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम लागू गर्न आवश्यक जनशक्ति, जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि र बजेट तीनै तह तथा सम्बन्धित विद्यालयबाट व्यवस्थापन		
१.४	कार्यक्रमको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषणको आधारमा योजना बनाउने		
२	**विद्यालय नीति**		
२.१	राष्ट्रिय नीति बमोजिम विद्यालयको नीति, योजना		
२.२	विद्यालयको नीतिमा व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, कर्मचारी, विद्यार्थी र अभिभावकहरुको जिम्मेवारी उल्लेख गरीएको		
२.३	स्वास्थ्य प्रवर्धानात्मक क्रियाकलापहरु (**Screening, exhibition, workshop, quiz/debates**) सहितको वार्षिक योजना		
२.४	विद्यालय नर्स र हेल्थ एम्बेसडरको व्यवस्था		
२.५	नीति निर्माण र योजना तर्जुमा गर्दा सरोकारवाला निकायहरुको सक्रिय सहभागिता		
२.६	स्थानीय असल खानपान प्रवर्द्धन र अति प्रशोधित खाना र गुलियो पेय पदार्थ निरुत्साहित गर्न विद्यालय पोषण सम्बन्धि नीति		
२.७	नीति र योजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक श्रोत सुनिश्चित		

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

३	**सुशासन र नेतृत्व**		
३.१	आवश्यक्ताको प्राथमिककरण गरी योजना बनाउन नियमित रुपमा व्यवस्थापन समितिको बैठक		
३.२	शिक्षक,कर्मचारी, विद्यार्थीहरु, अभिभावक र व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरुको स्वास्थ्य प्रवर्धन समबन्धि नेतृत्व विकास गर्ने अवसर		
४	**साझेदारी र समन्वय**		
४.१	स्वास्थ प्रवर्धन सम्बन्धि कार्यक्रममा विद्यार्थी, अभिभावकहरुको सक्रिय सहभागिता		
४.२	स्थानीय तह, समुदाय र अन्य सरोकारवालासँग साझेदारी र समन्वय		
५	**पाठ्यक्रम**		
५.१	विद्यार्थीको शारीरिक, मनोसामाजिक, भावनात्मक स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखि तयार भएको पाठ्यक्रम लागू भएको		
५.२	स्वास्थ्य सम्बन्धि जानकारी मुलक र जीवन शैली/व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धि		
५.३	विद्यार्थीहरुको सक्रिय सहभागितामा पाठ्यक्रम तयार		
५.४	शिक्षक र कर्मचारीहरु स्वास्थ्य साक्षर भएका		
५.५	आवश्यक्ता अनुसार समय समयमा पाठ्यक्रम परिमार्जन		
६	**सामाजिक भावनात्मक वातारण**		
६.१	सुरक्षित, स्वास्थ्य र सिकाइमैत्री वातारण		
६.२	विद्यार्थीहरुमा आत्मविश्वास बढाउने र उत्प्रेरित गर्ने वातावरण		
६.३	सम्मानजनक वातावरण		
७	**भौतिक वातारण**		
७.१	पर्याप्त प्रकाश		
७.२	स्थानीय जडिबुटी सहितको हरित बँगैचा, कम्पाउन्ड घेरिएको		
७.३	सुरक्षित पिउने पानीको उपलब्धता		

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

७.४	किशोर, किशोरीका लागी छुट्टै शौचालयको व्यवस्था		
७.५	हात धुने ठाँउ (पानी र साबुन सहित)		
७.६	महिनावारी स्वास्थ्य व्यवस्थापन		
७.७	योग, ध्यान, खेलकुदको लागी मैदान र खेलकुदका सामग्रीहरु		
७.८	पठनपाठनको लागि पर्याप्त प्रकाश र हावा खेल्ने कक्षाकोठा र सामाग्रीहरु		
७.९	विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम संचालनका लागि कोठा र सामाग्री		
७.१०	विद्यालय, अभिभावक र आगान्तुकका सवारी साधनहरुको लागि पार्किङ क्षेत्र		
७.११	विद्यार्थी, शिक्षक र कर्मचारीहरुका लागि यातायातको व्यवस्था		
७.१२	विद्यार्थीहरुको अनुपातमा क्यान्टिनको व्यवस्था र सन्तुलित, ताजा खानाको व्यवस्था		
७.१३	अपाङ्ग मैत्री भौतिक पूर्वाधार		
७.१३	विपद/प्रकोप/महामारी जस्ता बेलामा दुर शिक्षा पद्धति		
८	**विद्यालय स्वास्थ्य सेवा**		
८.१	विद्यार्थीहरुको पहुँचमा स्वास्थ्य सेवा		
८.२	विद्यालय पोषण कार्यक्रम संचालन (Vit A, IFA, Deworming)		
८.३	बालवालिका र किशोरकिशोरीहरुमा हुने रोगहरुको स्क्रिनिङग र प्रेषण		
८.४	नियमित रुपमा नाक, कान, घाँटी, आँखाको स्क्रिनिङ्ग		
८.५	विद्यार्थी, शिक्षक र कर्मचारीहरुको BMI जाँच		
८.६	प्राथमिक उपचार		
८.७	उपचारत्मक सेवाको लागी स्वास्थ्य संस्थासँग समन्वय र प्रेषण प्रणाली		
८.८	व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धि IEC/BCC सामग्रीहरु उपलब्धता		
८.९	स्वास्थ्य सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम		
८.१०	अभियान खोप कार्यक्रम संचालन		

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

८.११	Disaster preparedness and response plan		
८.१२	परामर्श र स्वास्थ्य शिक्षा		
८.१३	उचित तरिकाले फोहोर व्यवस्थापन		

पुनश्चः स्वास्थ्य प्रवर्धनात्मक विद्यालय प्रमाणिकरण गर्नका लागी हरेक मापदण्डमा ६० प्रतिशत अंक प्राप्त गर्नुपर्नेछ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची ५

(दफा ९ को उपदफा (क) संग सम्वन्धित)

करारमा सेवामा लिने सम्वन्धी सूचनाको ढाँचा

सूचना प्रकाशित मिति..................

यस............................ पालिकाको....................... विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग सेवा कार्यक्रम अन्तर्गत देहाय बमोजिमका विद्यालयमा रहने गरी विद्यालय नर्सको रुपमा देहायको संख्या र योग्यता भएको कर्मचारी करारमा राख्नुपर्ने भएकोले योग्यता पुगेका नेपाली नागरीकहरुले यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र.......... बजेसम्म ....बैंकको खाता नं.............................. मा राजश्व तिरेको रसिद सहित दरखास्त दिन हुन सम्बन्धीत सवैको लागि यो सूचना प्रकाशित गरीएकोछ । यसको फाराम, दरखास्त दस्तुर, कार्य विवरण पारिश्रमिक सेवाका शर्तहरु विस्तृत विवरण कार्यालयबाट वा वेवसाईट ....बाट उपलब्ध हुनेछ ।

क्र.सं.	स्थानीय तहको नाम	विद्यालयको नाम	संख्या	कैफियत

न्यूनतम शैक्षिक योग्यताका र अनुभव

(क) नेपाली नागरीक।

(ख) न्यूनतम शैक्षिक योग्यताः नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट नर्सिङ्ग विषयमा प्रविणता प्रमाण पत्र तह उत्तिर्ण गरेको ।

(ग) ४५ वर्ष ननाघेको ।

(घ) नेपाल नर्सिङ्ग परिषदमा दर्ता भएको ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या
रामशाहपथ, काठ

(ङ) स्थानीय उम्मेदवारलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

(च) अन्य प्रचलित कानुनद्धारा अयोग्य नभएको ।

(छ) दरखास्तमा संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरु:

१.उम्मेदवारको व्यक्तिगत विवरण,

२. शैक्षिक योग्यताको प्रमाणित प्रतिलिपि,

३.नेपाली नागरीकताको प्रमाण पत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि,

४.प्रचलित नेपालको कानून बमोजिम परिषदमा दर्ता भएको प्रमाणित प्रतिलिपि संलग्न हुनुपर्नेछ ।

पुनश्चः पेश गरीने सबै प्रतिलिपी पछाडि उम्मेदवार स्वयंले हस्ताक्षर गरी प्रमाणित गर्नुपर्नेछ। छनौट लिखित परिक्षा, शैक्षिक योग्यता, स्थानियता र अन्तर्वाताको आधारमा गरिनेछ ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची ६

(दफा ९ को खण्ड (ख) संग सम्वन्धित)

करारको लागि दरखास्त फारामको ढाँचा

हालसालै खिचेको पासपोर्ट साईजको पुरै मुखाकृति देखिने फोटो यहाँ टास्ने र फोटो र फारामको पर्ने गरी उम्मेदवारको दस्तखत

.....................पालिका

(क) व्यक्तिगत विवरण

	नामथर	(देवनागरीमा)		
		(अंग्रेजी ठूलो अक्षरमा)		लिङ्गः
	नागरीकता नं.		जारी गर्ने जिल्लाः	मिति
स्थानीय ठेगाना	क) जिल्ला	ख)न.पा/ गा.वि.स	ग) वडा नं.	स्थायी ठेगाना
	घ)टोल	ङ)मार्ग र घर नं.	च) फोन नं.	छ) टोल
पत्राचार गर्ने ठेगाना				ईमेल
बाबुको नाम थरः आमाको नाम थरः	जन्म मिति (विं.सं. मा)		(ई.स्वि. संवतमा)	
बाजेको नाम थरः	हालको उमेर			

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

(ख) शैक्षिक योग्यता र तालिम (दरखास्त फाराम भरेको पदको लागि चाहिने आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता र तालिम मात्र उल्लेख गर्ने)

आवश्यक न्यूनतम योग्यता	विश्व विद्यालय र वोर्ड तालिम दिने संस्था	शैक्षिक उपाधि र तालिम	संकाय	श्रेणी /प्रतिशत	मुल विषयहरु
शैक्षिक योग्यता					
तालिम					

(ग) प्राथमिकताको आधारमा काम गर्न चाहेको ३ वटा विद्यालयहरुको नाम

क्र.सं	विद्यालयको नाम	ठेगाना

मैले यस दरखास्तमा खुलाएको सम्पूर्ण विवरणहरु सत्य छन्। दरखास्त बुझाएको पदको सूचनाको लागि अयोग्य ठहरिने गरी कुनै सजाय पाएको छैन। कुनै कुरा ढाँटे वा लुकाएको ठहरिएमा प्रचलित कानून बमोजिम सहुँला बुझाउँला । उम्मेदवारले पालना गर्ने भनि प्रचलित कानून तथा यस दरखास्त फारामका पृष्ठहरुमा उल्लेखित सवै शर्त तथा नियमहरु पालना गर्न मन्जुरछु । साथै करारमा

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

उल्लेखित शर्तहरु पूर्ण रुपमा पालना गर्नेछु र करारको समय भन्दा अगावै करारको अन्त्य गर्दा कम्तिमा एक महिनाको पूर्व सूचना दिई कार्यालयमा निवेदन दिनेछु ।

उम्मेदवारको ल्याप्चे सहीछाप		उम्मेदवारको दस्तखत	
दायाँ	वायाँ	मितिः	
कार्यालयले भर्ने			
रसिद/ भौचर नं		रोल नं.	
दरखास्त अस्वीकृत भए सो को कारण			
दरखास्त रुजु गर्नेको नाम र दस्तखतः मितिः		दरखास्त स्वीकृत/ अस्वीकृत गर्नेको दस्तखत	

नोटः दरखास्त साथ सूचनामा उल्लेखित लगायत निम्न लिखित कागजातहरु अनिवार्य रुपमा उम्मेदवार आफैले प्रमाणित गरी पेश गर्नुपर्ने ।

१. नेपाली नागरीकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी,

२. समकक्षता र सम्बद्धता आवश्यक पर्नेमा सो को प्रतिलिपी,

३. न्यूनतम शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र,

४. चारित्रिक प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी,

५. सम्वन्धित परिषदको लाईसेन्स को प्रतिलिपी,

६ सम्वन्धित स्थानीय तहमा बसोवास गरेको प्रमाण देखिने कागजातहरु जस्तै विवाह दर्ता आदी

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची ७
(दफा १० को खण्ड (ख) संग सम्वन्धित)
करार नियुक्ति-पत्रको ढाँचा

............................स्थानीय तह

च.नं. मिति

श्री...

ठेगाना.......................................।

विषयः करार सेवामा नियुक्त गरिएको सम्वन्धमा

तपाईलाई मिति .../.../.. को निर्णय अनससार सूचीकरण गरिए बमोजिम विद्यालय नर्स पदका लागि यसैसाथ संलग्न करार सम्झौता बमोजिम मिति ..../.../.. देखि ..../.../.. सम्म करार सेवामा नियुक्त गरीएको छ । उक्त पदमा संलग्न कार्य शर्त अनुरुप आफ्नो काम इमान्दारीपूर्वक र व्यावसायिक मूल्य मान्यता अनुरुप गर्नुहुन जानकारी गराईन्छ ।

साथै आफ्नो कर्तव्य पालना गर्दा यस..................... स्थानीय तह र विद्यालयका कर्मचारीले पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता तथा आचरणको समेत परिपालना गर्नुहुन जानकारी गराइन्छ । विद्यालय नर्स पदमा करार सेवामा नियुक्त हुन भएकोमा तपाईलाई वधाई छ ।

............महानगरपालिका/उपहानगरपालिका/नगरपालिका/गाउँपालिका

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

बोधार्थः

श्री.................. आधारभूत विद्यालय/माध्यमिक विद्यालय सम्झौता अनुसारको कामकाज गराउनुहुन साथै हाजिरको व्यवस्था गराउनुहुन,

श्री आर्थिक प्रशासन शाखा, प्रमाणित सहितको प्रतिवेदन आधारमा सम्झा्रता बमोजिमको रकम मासिक रुपमा उपलब्ध गराउनुहन ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूचि ८

(दफा ११ को खण्ड (क) संग सम्वन्धित)

विद्यालय नर्सको कार्य विवरण

मुख्य जिम्मेवारी

- विद्यालय नर्सले विद्यार्थीको प्रर्वद्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक र प्रेषण सेवा उपलब्ध गराउने ।
- विद्यालय स्वास्थ्य कक्षका साथै नर्सिङ्ग तथा आपत्कालिन कक्षको पनि व्यवस्थापन गर्ने
- विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम संचालनका लागि नेतृत्वदायी भूमिका बहन गर्ने
- विद्यालयको वातावरण सिक्ने र सिकाउनका लागि सुरक्षित एवं बालबालिका तथा किशोरकिशोरीमैत्री बनाउन सहयोग गर्ने
- विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि विद्यार्थीद्धारा विद्यार्थीलाई चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- विद्यार्थीलाई स्वस्थ राख्नको लागि अभिभावकसंग समन्वय गरी काम गर्ने ।
- विद्यार्थीलाई स्वस्थ जीवनशैलीसंग सम्वन्धित आचरण सिकाउनुका साथै सकारात्मक सोचको समेत विकास गर्न मद्दत गर्ने ।
- स्थानीय तहसँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।

क) सेवा प्रवाहसंग सम्वन्धित जिम्मेवारी

१)प्रर्वद्धनात्मक सेवा

- विद्यार्थीको स्वस्थ जीवनशैलीसंग सम्वन्धित व्यवहारको (विद्यालयमा सुर्तीजन्य पदार्थ मदिराजन्य पदार्थ प्रयोगमा नियन्त्रण) प्रर्वद्धन गर्ने
- पोषण सम्वन्धी सेवाः विभिन्न किसिमको पोषिलो खानावारे चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने। जस्तै पोषणको महत्वबारे जानकारी दिने, स्वस्थकर खानाको पर्वद्धन गर्ने, पोषण सम्वन्धी पोष्टर टाँस्ने, प्रदर्शनी तथा प्रदर्शन गर्ने, मेस तथा क्यान्टिनमा पोषिलो खानाको योजना बनाउन र सरसफाइको व्यवस्था मिलाउन सहयोग गर्ने, घरबाट ल्याएको खाजाको निरीक्षण गरी पोषिलो खानालाई प्रोत्साहन गर्ने र अल्ट्राप्रोसेसड खाना प्रयोगमा नियन्त्रण गर्ने । त्यस्तै स्थान विशेष उपलब्धता अनुसारका पोषण युक्त अर्गानिक खानेकुराको सूची तयार गरी विद्यार्थी, अभिभावकलाई सो अनुसार प्रयोगमा ल्याउन प्रोत्साहन गर्ने ।
- विद्यार्थीलाई लागु पदार्थ दुव्यर्सनीको नियन्त्रण, इत्यादि विषयमा स्वास्थ्य शिक्षा दिने ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

- विद्यार्थीहरुलाई लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा, बालविवाह, चेलीबेटी बेचबिखन, बालबालिका तथा महिला अधिकार, व्यक्तिगत तथा वातावरणीय सरसफाई अनि फोहोर मैला व्यवस्थापन, किशोर किशोरी मैत्री यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी इत्यादी विषयमा शिक्षा प्रदान गर्नुका साथै व्यवहार परिवर्तन गर्न सहयोग गर्ने ।
- विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानी, लैङ्गिक, अपाङ्गमैत्री शौचालय लगायत विद्यार्थी मैत्री पूर्वाधार निर्माण तथा व्यवस्थापनका लागि आवश्यक सुझाव दिने र पहल गर्ने ।
- सर्ने तथा नसर्ने रोगबाट बच्नका लागि चेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने
- प्रभावकारी तथा रचनात्मक सिकाईका लागि विद्याथीद्धारा विद्यार्थीहरुलाई स्वास्थ्य शिक्षा दिने परम्परा सुरुवात गर्ने
- विद्यार्थीहरुमा सकारात्मक सोच विकास गर्नका लागि विद्यालयमा स्वास्थ्यसम्बन्धी प्रदर्शनी, नाटक आदीको आयोजना गर्न प्रोत्साहन गर्ने
- प्राकृतिक प्रकोप तथा विपदबारे विद्यार्थी, शिक्षक तथा कर्मचारीलाई सचेत गराउने र त्यसबाट हुने जोखिम न्यून गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।

२) प्रतिकारात्मक सेवा

- रोगको रोकथामसंग सम्बन्धित सेवा उपलब्ध गराई आवश्यकता अनुसार प्रेषण गर्ने ।
- नेपाल सरकारद्धारा संचालित विद्यालय लक्षित जनस्वास्थ्य कार्यक्रम संचालन गर्ने
- विद्यालयमा कुनै सरुवा रोग देखा परेमा स्थानीय स्वास्थ्य निकायलाई सकभर छिटो जानकारी गराउने र व्यवस्थापनमा सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- विद्यालयको वातावरण भौतिक तथा मनोसामाजिक रुपमा स्वस्थकर र विद्यार्थी मैत्री बनाउन सहजीकरण गर्ने ।

३) परार्मश सेवा

- किशोरावस्थामा हुने शारिरीक तथा मानसिक परिवर्तन, प्रजनन स्वास्थ्य, परिवार नियोजन र यौन अनि यौनिकता सम्बन्धि विषयमा परामर्श दिने ।
- मानसिक समस्या र अन्य स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्या व्यवस्थापनका लागि विद्यार्थीलाई मनोसामाजिक परामर्श दिने। सम्भव भएसम्म मनोसामाजिक परामर्शका लागि अलग्गै परामर्श कक्षको व्यवस्था मिलाउने ।
- फरक क्षमता भएका विद्यार्थीको क्षमता अभिवृद्धि गर्न प्रोत्साहन गर्नका लागी शिक्षक, विद्यार्थी तथा अभिभावकलाई आवश्यकता अनुसार परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने ।
- दीर्घरोग लागेका तथा लामो समयसम्म उपचार आवश्यक पर्ने विद्यार्थीको पहिचान गरी लिनका अभिभावक तथा विद्यार्थीलाई यथोचित परामर्श दिने ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

- स्वास्थ्यकर्मी उपलब्ध हुन नसक्दाको अवस्थासम्म प्राथमिक उपचार विधि/सेवाबाट उपचार गर्न विद्यार्थी, शिक्षक तथा अभिवकलाई परामर्श गर्ने ।

४) स्वास्थ्य परीक्षण तथा प्राथमिक उपचार

- स्थानीय तहसंग समन्वय गरी समय/समयमा विद्यार्थीको विशेष स्वास्थ्य परीक्षण (विशेषगरी आँखा कान, मुख, दाँत, छाला आदी) गर्ने।
- पोषणका अवस्थ पत्ता लगाउन एन्थ्रोपोमेट्रिक मेजरमेन्ट (anthropometric measurement) गरी मापदण्ड अनुसार भए नभएको यकिन गरी व्यवस्थापन गर्ने ।
- विद्यार्थी, शिक्षक तथा कर्मचारीलाई लाग्ने सामान्य चोटपटक, घाउखटिरा तथा अपर्झट आइपर्ने समस्याको प्राथमिक उपचार तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- महिनावारीसंग सम्वन्धित विभिन्न किसिमका समस्या समाधान गर्न किशोरीहरुलाई सहयोग गर्ने। किशोरीका लागि निःशुल्क स्यानिटरी प्याड वितरण सम्वन्धी कार्यक्रम संचालन र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- विद्यालयमा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि विद्यार्थी भर्नाको समयमा अभिभावकसंग अनुसूचि ११ पूर्व सुसूचित मन्जुरीनामा लिई राख्ने ।
- दीर्घरोग लागेका विद्यार्थीको व्यक्तिगत कार्य योजना बनाई सम्वन्धित शिक्षक, कर्मचारी तथा परिवारका सदस्य संलग्न गराई कार्यान्वयन गर्ने ।

५) प्रेषण सेवा

- विद्यार्थी शिक्षक, कर्मचारीलाई थप उपचार आवश्यक भएका स्थानीय स्वास्थ्य संस्थासंग समन्वय गरी प्रेषण गर्ने । प्रेषण गर्दा अनिवाय रुपमा अनुसूची १२ बमोजिम प्रेषण पुर्जा भरेर पठाउने । विद्यार्थी, शिक्षक कर्मचारीलाई प्रेषण गर्दा उपयुक्त स्वास्थ्य सुविधा भएको ठाउँमा पठाउने । विरामी लिएर जानुपरेमा अभिभावकलाई खवर गर्ने ।
- प्रेषणका लागि आवश्यक स्ट्रेचर तथा अन्य सामग्रीको तयारी अवस्थामा राख्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- प्रेषण गरेका विद्यार्थी, शिक्षक, कर्मचारीलाई आवश्यक अनुसार, अनुगमन गर्ने र अभिलेख राख्ने।

ख) व्यवस्थापकीय जिम्मेवारी

१. योजना तर्जुमा

- आफुले गर्ने कामको दैनिक, मासिक तथा वार्षिक कार्यतालिका बनाउने ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

१) दैनिक कार्य योजना

क) विद्यार्थीहरुलाई व्यक्तिगत सरसफाई गर्नका लागि उत्प्रेरित गर्ने र समय समयमा निरीक्षण गर्ने।

ख) मेस वा क्यान्टिन भएको विद्यालयमा पूर्व निर्धारित खानाहरु उपलब्ध भए नभएको ठहर गर्ने ।

ग) विद्यार्थीहरुले ल्याएको खाजामा जङ्कफुड भए नभएको निरिक्षण गर्ने र त्यस्तो खाजा खान निरुत्साहित गर्ने

घ)आवश्यक परेको खण्डमा विद्यार्थीहरुको स्वास्थ्य स्थितिको बारे अभिभावकहरुसंग समन्व्य गर्ने ।

ङ)विद्यार्थी तथा शिक्षकहरुको स्वास्थ्य समस्या तथा आवश्यकताहरु समाधान गर्ने तत्पर भएर वस्ने

च) आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य शिक्षा दिने ।

२) मासिक कार्य योजना

क) विद्यार्थी स्वास्थ्य इकाई समितिको बैठक वोलाउने

ख)विद्यार्थी व्यवस्थापन समितिको बैठकमा भाग लिने ।

ग) अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन हुँदा आई पर्ने भविष्यहरुको व्यवस्थापन गर्न तत्पर रहने ।

घ) विद्यालयमा संचालन हुने कार्यक्रमहरुमा स्वास्थ्यसंग सम्वन्धित जानकारीमूलक सूचना तथा सन्देश प्रवाह गर्ने ।

ङ)स्वास्थ्यका कारणले गयल भएका विद्यार्थीहरुको अभिलेन राखी अभिभावकसंग आवश्यक छलफल गर्ने ।

च) नियमानुसार विद्यालयमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

संघ प्रदेश स्थानीय सरकारद्धारा संचालित कार्यक्रम गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने ।

३ वार्षिक कार्य योजना

क) विद्यालयमा स्वास्थ्य सम्वन्धी भएका कार्यक्रमहरुको अभिलेख राख्नुका साथै आवश्यकतानुसार सम्वन्धित निकायहरुमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

ख) वर्षभरिको लागि अनुमानित स्वास्थ्य शिक्षण सामग्री, स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि औजार उपकरण, औषधी, आदीको विवरण तयार गरी सम्वन्धित निकायमा पेश गर्ने ।

ग) वर्षभरि विद्यालयमा संचालन गर्ने स्वास्थ्यसित सम्वन्धित कार्यक्रमहरुको किसिम र मिति निर्धारण गरी कार्यतालिका बनाउने ।

घ) विशेष जाँचहरु (आखाँ, कान, मुख, दाँत र सामान्य परिक्षणहरु) वर्षको दुई पटक गर्नका लागि सम्वन्धित संस्थासित समन्वय गरी तालिका बनाउने । नियमित कार्यतालिकामा जाँच गरी पत्ता लागेका समस्या/ स्वास्थ्य अवस्थाहरुको अभिलेखन गर्ने।

ङ) शिक्षक र अभिभावक विचको मिटिङ समय मिलाएर स्वास्थ्यसम्वन्धि चेतनामूलक कार्यक्रमको आयोजना गर्ने ।

- संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारद्धारा संचालित विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक योजना तयार गर्न सहयोग गर्ने ।
- भिटामिन 'ए' तथा जुकाको तथा हात्तीपाइलेको औषधी खुवाउने राष्ट्रिय कार्यक्रमका लागि पूर्व तयारीको साथ व्यवस्था मिलाउने ।
- किशोर किशोरीलाई आइरन चक्की, जूकाको औषधि खुवाउनका लागि औषधिको माग गरी पूर्व तयारीमा रहने ।

२) समन्वयात्मक भूमिका

- स्थानीय तहको समन्वयमा स्वास्थ्य संस्था संग मिलेर विद्यालय भित्र/बाहिर स्वास्थ्यसम्वन्धि गतिविधि गर्ने ।
- विद्यालय स्वास्थ्य एकाई, शिक्षक तथा कर्मचारीसंग नियमित बैठक बस्ने ।
- विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानी, लैङ्गिक तथा अपाङ्गमैत्री शौचालय लगायतका विद्यार्थीमैत्री पूर्वाधार भए/नभएको जाँच गरी सोको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक समन्वय र पहल गर्ने।
- शिक्षक तथा अभिभावक वीच हुने वैठकमा आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य सम्वन्धी विषयमा जानकारी दिने ।
- पाठ्यक्रम अनुसारका कक्षागत/विषयगत स्वास्थ्यसम्वन्धी क्रियाकलापको पठनपाठनमा विषय शिक्षकसंग अन्तरक्रियात्मक कार्य गर्ने, गराउने र पठन पाठनमा आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
- नसर्ने रोगबाट बच्न खोप तथा अन्य रोगको जोखिम न्यून गर्ने उपायका (Screening) लागि आवश्यक समन्वय गर्ने ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

- विपद् तथा प्रकोपको पूर्वतयारी तथा व्यवस्थापनका लागि स्थानीय सरकारसंग समन्वय गर्ने विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने ।
- गुणस्तरीय विद्यालय स्वास्थ्य सेवाका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थासंग आवश्यक समन्वय गर्ने । त्यस्तै संचालनमा रहेको रेडक्रससंग समन्वय गरी स्वास्थ्य सेवालाई थप सुरक्षित तरिकाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- स्वास्थ्य संस्था वा प्रादेशिक मन्त्रालयबाट संचालित गोष्ठी, सेमिनार आदि तालिममा सहभागी हनुका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- समय समयमा हुने विविध राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्वास्थ्य दिवस मनाउन सरोकारवाला निकायसंग समन्वय गरी विद्यालयको समेत सहभागिता हुने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।यस्ता दिवस मनाउनका लागि बजेट व्यवस्थाको (स्थानीय निकाय तथा प्रदेशमा) लागि तालिका सहित बजेट माग गर्ने ।
- विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम संचालन गर्नका हेल्थ एम्बेसडरलाई सहयोग गर्ने।

३) अभिलेख तथा प्रतिवेदन

- नेपाल सरकारले संचालन गर्ने विद्यालय लक्षित वा कार्यक्रम संचालन गरी सोको प्रतिवेदन स्थानीय तहमा पेश गर्ने ।
- हेल्थ एम्बेसडरले गरेका क्रियाकलापहरुको अभिलेख राखुपर्नेछ।
- रोग, लिङ्ग, उमेर र दिएको स्वास्थ्य सेवा खुल्ने गरी मासिक प्रतिवेदन तयार गरी विद्यालयमा प्रत्येक महिनाको सात गतेभित्र अघिल्लो महिनाको प्रतिवेदन बुझाउने ।
- विद्यालयमा अध्ययनरत प्रत्येक विद्यार्थीको व्यक्तिगत स्वास्थ्य विवरण अद्यावधिक गर्ने र विद्यालय परिवार र अभिभावकसंग सहकार्य गरी स्वास्थ्य सेवाको नियमितता सुनिश्चित गर्ने

४) अन्य कार्य

- प्रधानाध्यापक तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई स्वास्थ्यसंग सम्वन्धित विषयमा सुझाव दिने ।
- प्रधानाध्यापकको मार्ग निर्देशनमा तोकिएको स्वास्थ्य तथा वातावरणीय सरसफाई सम्वन्धी अन्य कार्य गर्ने ।
- विद्यालय स्वास्थ्य तथा वातावरणको सुधारका लागि रणनीतिक, योजना तयार पार्ने विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने ।
- सिकाई दुर्वलता भएका विद्यार्थी समयमा पहिचान गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाउन विद्यालय प्रशासन तथा अभिभावकलाई सहयोग गर्ने ।
- शारीरिक सजाय रोक्न शिक्षकलाई सचेत तथा सहयोग गर्ने

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

- विद्यालय स्वास्थ्यसंग सम्वन्धित अध्ययन तथा अनुसन्धान कार्यमा सहभागी भई आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- अत्यावश्यक संस्था जस्तै एम्वुलेन्स, दमकल, ब्लड बैंक, प्रहरी कार्यालयको फोन नम्वर विद्यालयको सूचना पाटीमा राख्ने ।
- शिक्षक शिक्षिकालाई प्राथमिक उपचार सम्वन्धि तालिम संचालनका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।
- कक्षाकोठा र विद्यालयको वातावरण नियमित रुपमा अवलोकन गर्ने ।
- विभिन्न अपांगता र रोगहरुको स्क्रिनिङ तथा बुलेइंग (Bullying) पत्ता लगाई आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची ९

दफा १५ को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित

Child Assessment Format

Identifying Information				Photo
Name of Student:		Identification no.		

Age:	Sex:	Blood group:	Date of Birth:
Weight in kg:		Height in cm:	Standard:

Name of Father:	Age:	Occupation:	Contact no.:
Name of Mother:	Age:	Occupation:	Contact no.:

Address:

- Temporary:
- Permanent:

Guardians name:	Relationship:	Contact no.:
Ethnic group:	Religion:	

Date and time of examination:
Chief/presenting complaint:
Past history:
To be filled by parents at the time of admission

<table>
<tr><td rowspan="2">Immunization history:</td><td rowspan="2">BCG</td><td colspan="3">DPT/HiB/HepB/OPV/PCV</td><td colspan="2">Rotavirus</td><td rowspan="2">JE</td><td rowspan="2">Measles, Rubella</td><td colspan="2">FIPV</td></tr>
<tr><td>I</td><td>II</td><td>III</td><td>I</td><td>II</td><td>II</td><td>II</td></tr>
</table>

Previous illness, injuries, or operations:
Allergies: respiratory difficulty, rash, hives, itching etc.
Current medications:

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

Birth marks, birth defects:		
Nutrition history:		
Usual mealtimes:		
What the child eats in:		
Breakfast:	Lunch:	Dinner:
Lost or gained weight recently:	Body mass Index:	
Any problem regarding appetite:		
Growth and development history:		
To be filled by school health nurse:		
Academic performance:	Rank:	
Withdrawn/shy:	Hyperactive:	Aggrasive:
Maintains friendship:	maintains eye contact;	participates in group activities:
Comunicate effectively:	Understand directions:	
Stay in group:	Recognizes danger:	
Physical mobility and limitations:	Play and/or sports activities:	
Length and timing of night time sleep:	Nightmares other sleep disturbances.	

Systems Review	Any potential health problems related to;	Remarks
General	General growth pattern, overall health status, ability to keep up with other children or tires easily activity, fever, Anaemia, Jaundice etc.	
Skin and lymph	Rashes, dry skin, itching, changes in skin color or texture, tendency for bruising, swollen or tender lymph glands	
Hair and nails	Hair loss, changes in color or texture, Abnormalities of nail growth, changes	

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

	in color.	
Head	Headaches, injuries	
Eyes	Vision problems, refractive error, squinting, crossed eyes, lazy eye, wears glasses, eye infections, redness, tearing, rubbing, eyelids	
Ears	Ear infections, frequent discharge from ears, hearing loss (no response to loud noises or questions, inattentiveness, was hearing test ever done?), having hearing aids or cochlear implant.	
Nose and sinuses	Nosebleeds, nasal congestion, colds with runny nose, sinus pain or infections, nasal obstruction, difficulty breathing, snoring at night, sleep apnoea	
Oral Health and throat	Mouth breathing, difficulty swallowing, sore throats, mouth odor, cavities, Voice change, hoarseness, speech problems	
Cardiac and hematologic	Palpitation, weakness, cyanosis, edema, rheumatic fever, chest pain, bleeding, pallor, lymphadenopathy.	
Chest and respiratory	Trouble breathing, choking episodes, cough, wheezing, cyanosis, exposure to tuberculosis, dyspnea, hemoptysis.	
Gastrointestinal	Bowel movements, frequency, color, regularity, consistency, discomfort, constipation or diarrhea, abdominal pain, bleeding from rectum, flatulence, nausea or vomiting, increased or decreased appetite, distension.	
Genito-Urinary	Frequency, urgency, dysuria, dribbling, strength of urinary stream, , enuresis, hematuria.	
	Toilet trained—age when day and night dryness attained.	

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

Reproductive: Only for adolescence		
Female	Menses onset, amount, duration, frequency, discomfort, problems; vaginal discharge, breast development	
Male	Puberty onset, emissions, erections, pain or discharge from penis, swelling or pain in testicles.	
Both	Sexual activity, use of contraception, presence of sexually transmitted diseases.	
Musculoskeletal	Weakness, clumsiness, poor coordination, balance, tremors, abnormal gait, painful muscles or joints, swelling or redness of joints, fractures	
Neurologic	Brain or head injuries, seizures, fainting spells, dizziness, numbness, learning problems, attention span, hyperactivity, memory problems, focal weakness.	
Family history:	heart diseases, glaucoma, tuberculosis, sickle cell anemia, thalessesmia, cancers, diabetes mellitus, psychiatric disorders, muscular dystrophy, down syndrome	

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची १०

दफा १५को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित

मासकि प्रतिवेदन

.... महिनाको प्रतिवेदन

..........स्थानीय तह

मितिः

विद्यालयको नामः

जम्मा विद्यार्थीको संख्या

विद्यालय नर्सको नामः

ठेगनाः

क.स	क्रियाकलापहरु	कति जना (संख्या)	प्रतिशत (मासिक दर्ता भएको विद्यार्थीहरुको अनुपातमा)	कैफियत
१	आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा			
२	विद्यार्थीहरुको सामान्य स्वास्थ्य परिक्षण			
३	विद्यार्थीहरुको BMI लिएको		Underweight: Normal: Overweight	
४	एन्थ्रोपोमेट्रिक मेजरमेन्ट		हरियोः पहेलोः रातोः	
५	पोषण सम्बन्धि परामर्श			
६	सचेतना कक्षाहरु		विषय वस्तुहरु बारे लेख्नुहोस	
७	विद्यार्थिहरुलाई प्रेषण गरीएको		कहाँ गरीएको लेख्नुहोस	
८	Basic life support प्रदान गरेको			
९	पोषणमा स्वास्थ्य अवस्था सुधार भएको			
१०	अभियान सम्बन्धी खोप		खोपको नाम	

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

११	IFA वितरण			
१२	Vit A वितरण			
१३	निशूल्क प्याड वितरण			
१४	Exhibition, role play, drama संचालन गरेको			
१५	विद्यालय स्वास्थ्य एकाईको बैठक संचालन			
१६	अन्य कार्यहरु			

पुनश्चः प्रतिवेदन प्रत्येक महिनाको ७ गते भित्र सम्बन्धित विद्यालय र स्थानीय तहमा बुझाउनु पर्नेछ। अन्य थप कुराहरु पनि राख्न सकिनेछ।

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची ११

(विद्यालय नर्सको कार्य विवरण सँग सम्बन्धित)

सुसूचित मन्जुरीनामा

श्री.. विद्यालय...................... यस विद्यालयको कक्षा......... मा अध्ययनरत मेरो छोरा/छोरी....................................... लाई विद्यालयमा रहदा/बस्दा वा पठनपाठनको क्रममा हुन सक्ने घाउ चोटपटक वा अन्य भवितव्य दुर्घटना हुँदा आवश्यक पर्ने प्राथमिक उपचार र प्रेषण गर्न अनुमती दिएको छु र सो क्रममा केहि भैपरी आएमा विद्यालय परिवार उपर कुनै उजुर वाजुर गर्ने छैन भनी मेरो यो मन्जुरीनामा लेखी सही छाप गरी दिएको छु ।

अभिभावकको औंठाको छाप

दायाँ वायाँ

अभिभावकको

सही...

नाम,थर.....................................

ठेगाना.......................................

मिति.......................................

सम्पर्क नं...................................

मन्जुरीनामा गराउने कर्मचारीको

सही...................................

नाम.....................................

मिति....................................

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

अनुसूची १२

(विद्यालय नर्सको कार्य विवरणसँग सम्बन्धित)

प्रेषण पूर्जा

मितिः

समयः

विद्यालयको नामः

विरामी विद्यार्थीको नामः

ठेगनाः

उमेरः...... लिङ्गः म/पु/अन्य, कक्षाः

सम्पर्क नः

क० विरामीको स्वास्थ्य स्थिति

तापक्रम (Temperature)	नाडीको गति (Pulse rate)	श्वासप्रश्वास दर (Respiratory rate)	रक्तचाप (Blood pressure)	वजन (Weight)	उचाई (Height)

(ख) स्वास्थ्य समस्या/लक्षणहरुः..

(ग) प्रेषण पूर्व प्राप्त गरेको उपचार/सेवाहरु (औषधी)..

(घ) प्रेषण गर्नुको कारणः..

(ङ) अन्य केहि जानकारी भएः..

श्री.................

उपरोक्त विवरण भएको विद्यार्थीलाई आवश्यक सेवाका लागी त्यहा पठाईएको छ। सम्पर्कमा आएपछि फिर्ती जानकारी पठाइदिनुहुन अनुरोधछ।

प्रेषणकर्ता

सही................ नामः.............................पदः.............................सम्पर्क नं.....................

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं

सेवा दिएको विवरण तथा फिर्ती जानकारी

मितिः.......................

फिर्ति जानकारी पठाइएको विद्यालय...

सेवाग्राही विद्यार्थीको नाम................................. ठेगनाः............................

उमेर........................लिङ्गः म/पु/अ, कक्षाः............ सम्पर्क नः..........................

सम्पर्क गर्न आएको मितिः.................

दिइएकोउपचार/सेवा/औषधीः...

....

फिर्ती जानकारी दिनेको नामः..पदः..............................

फिर्ती जानकारी दिने स्वास्थ्य संस्थाको नामः

ठेगनाः.................... सम्पर्क नः.......................

डा. रोशन पोखरेल (१८२४१५)
सचिव

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
रामशाहपथ, काठमाडौं